

Ikääntyneet ja eri kulttuurit hoitotyössä

Ida Mänttari ja Maiju Suomi

2023 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Ikäntyneet ja eri kulttuurit hoitotyössä

Ida Mänttari
Maiju Suomi
Sairaanhoitajakoulutus
Opinnäytetyö
Kesäkuu, 2023

Ida Mänttari, Maiju Suomi

Ikääntyneet ja eri kulttuurit hoitotyössä

Vuosi

2023

Sivumäärä

25

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa uutta tietoa ikääntyneiden henkilöiden kulttuuriin liittyvistä kokemuksista. Toimeksiantajina ovat Laurea Ammattikorkeakoulu ja MiCare-hanke. MiCare-hankkeessa kehitetään keinoja integroida maahanmuuttajataustaisia naisia kohdemaan työmarkkinoille erityisesti hoito-, ja hoiva-alan tehtäviin. Tätä tavoitetta varten opinnäytetyössä selvitetään ikääntyneiden henkilöiden kokemuksia toisesta kulttuurista tulevan hoitotyöntekijän kohtaamisesta. Micare-hankkeen on mahdollista hyödyntää opinnäytetyön tuloksia tulevissa koulutuksissa.

Opinnäytetyön tietoperustana on aiemmin tutkittu tieto ikääntyneiden kulttuurisuudesta. Lisäksi opinnäytetyössä on huomioitu aiheen taustan kartoittaminen, joka pohjautuu hoitoalan kasvavaan työvoimapulaan. Työperäinen maahanmuutto nähdään yhtenä ratkaisuna ongelmaan. Koska työperäisen maahanmuuton lisääntyminen hoitoalalla johtaa väistämättä eri kulttuurien kohtaamiseen, on tärkeää tutkia minkälaisia nämä kohtaamiset ovat. Tällä tavoitellaan sekä ikäihmisten hoidon laadun parantumista, että toisesta kulttuurista tulevien työntekijöiden työihtiyyden vahvistumista.

Opinnäytetyön menetelmänä käytettiin laadullista tutkimusta. Aineistonkeruussa käytettiin puolistrukturoitua haastattelua ja haastateltavia oli yhteensä viisi. Haastatteluista neljä litteroitiin ja analysoitiin. Analyysissa käytettiin induktiivista lähestymistapaa. Haastatteluissa tunnistettiin kolme selkeää teemaa, jotka jakautuivat kielitaitoon liittyviin asioihin, tapakulttuuriin liittyviin asioihin sekä yhdenvertaisuuteen hallitsevana ilmiönä. Kielitaito nousi selkeästi merkittävimmäksi ikääntyneiden ja toisesta kulttuurista tulevien hoitotyöntekijöiden välisessä vuorovaikutuksessa. Tapakulttuurin osalta keskeinen tulos oli, että hoitajat nähdään ensisijaisesti hoitajina eikä toisen kulttuurin edustajina. Toisesta kulttuurista tulevat hoitajat koettiin ikääntyneiden mukaan avoimina ja iloisina. Merkittävää oli, että ikääntyneet näkivät toisesta kulttuurista tulevat työntekijät yhdenvertaisina suomalaisiin hoitajiin nähden.

Kielitaidon merkitys kannattaa huomioida tulevissa koulutuksissa ja panostaa selkeästi suomen kielen oppimiseen. Kokonaisuudessaan ikääntyneet kokivat toisesta kulttuurista tulevat työntekijät luonnollisena osana suomalaista hoivakotiympäristöä. Alalle tulevia maahanmuuttajataustaisia työntekijöitä kannattaa rohkaista tuomaan oma persoona rohkeasti esille ja olla oma itsensä, myös kulttuurisesta näkökulmasta.

Avainsanat: Ikääntyneet, kulttuurisuus, hoivatyö, kielitaito

Ida Mänttari, Maiju Suomi

Cultural experiences of older people

Year

2023

Pages

25

The purpose of this Thesis is to produce new information of the cultural experiences of older people. The commissioners of the thesis are Laurea University of Applied Sciences and MiCare project. MiCare project develops ways to integrate women with immigrant background to the labor market of their new home country into the nursing and homecare sector. To achieve this goal, there will be research experiments of older people of encountering care workers from different culture in the thesis. MiCare project has a possibility to utilize results of the thesis in training for immigrants in the future.

The theory of this thesis is based on previous research of older people`s cultural experiences. Furthermore, the background of the topic is considered, which is based on the growing shortage of labor in the nursing sector. Labour migration is seen as one of the solutions to the problem. Since the increase of work-related immigration in the nursing sector is inevitably leading to encounters of different cultures, it is important to research the nature of these encounters. The research has two purposes: to improve the quality of older people`s care and to improve the work satisfaction of employees from different cultures.

The Research method was a semi-structured interview. The total number of interviews was five and four of the interviews were transcribed and analyzed. An inductive approach was used as a method in analysis. There were three main themes which were language skills, issues related to cultural habits and to equality as a dominant phenomenon. The importance of language skills proved to be the most important and significant in communication between older people and employees from different cultures. From the perspective of cultural habits, the main result was that employees from different cultures were seen primarily as nurses, not as representatives of their own culture. According to the results, employees from different cultures were experienced, open-minded and cheerful. A significant result was that older people perceived employees from the different culture as equal to Finnish nurses.

The importance of Finnish language skills should be considered in future training of immigrants. As a conclusion, the older people experienced employees from different cultures as a natural part of Finnish nursing home environment. Employees with an immigrant background should be encouraged to be themselves and emphasize their own personality, also from cultural perspective.

Keywords: older people, culture, nursing, language skills

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Teoria	2
2.1	Ikääntyneiden kulttuurisuus	2
2.2	Kielen merkitys	5
2.3	Etiikka ja luotettavuus	6
3	Toteutus	7
3.1	Menetelmä	7
3.2	Aineiston keruu ja luokittelu	8
4	Tulokset	9
4.1	Tulosten luokittelu	9
4.2	Kielitaitoon liittyvät asiat	10
4.3	Tapakulttuuriin liittyvät asiat	11
4.4	Yhdenvertaisuus hallitsevana ilmiönä	11
5	Pohdinta	12
6	Lähteet	15
	Kuviot	17
	Liitteet	18

1 Johdanto

Ihmiset ympäri maailmaa elävät pidempään. Useimmat ihmiset voivat nykyään odottaa elävänsä yli 60-vuotiaiksi. Jokaisessa maailman maassa kasvaa sekä ikääntyneiden ihmisten määrä että osuus väestöstä. Kaikilla mailla on edessään suuria haasteita sen varmistamisessa, että terveydenhuolto- ja sosiaalijärjestelmät ovat valmiita vastaamaan tähän väestörakenteen muutokseen parhaalla mahdollisella tavalla. (WHO 2023.)

Opinnäytetyön aiheena on ikääntyneet ja eri kulttuurit; miten he kokevat toisesta kulttuurista tulevan hoitajan osallistumisen hoitoonsa. Puolistrukturoitujen haastattelujen avulla kartoitimme ikääntyvien näkökulmia ja ajatuksia eri kulttuurista tulevien hoitoalan työntekijöiden osallistumisesta heidän hoitoonsa.

Suomessa sekä muualla Euroopassa on vuosia tiedetty, että ikääntyneen väestön määrä suhteessa muuhun väestöön kasvaa. Jo kauan aikaa sitten ennustettiin, että niin sanottu ikäpyramidi tulee menemään ylösalaisin. Eläkeikäisten osuus väestöstä kasvaa ja samalla työikäinen väestö vähenee. Lasten ja nuorten määrä suhteessa ikääntyvien määrään on huomattavasti pienempi. Näillä näkymin tilanteeseen ei ole tulossa muutosta. (Kuntaliitto 2019.)

Suomessa 65-vuotiaiden ja sitä vanhempien ihmisten määrän uskotaan vuosina 2011-2060 kasvavan 18,1 prosentista 28,2 prosenttiin. Myös 80-vuotiaiden ja sitä vanhempien määrän ennustetaan kasvavan 4,9 prosentista 11,4 prosenttiin. Suomen väestö siis vanhenee vauhdilla. Tämä tarkoittaa sitä, että väestöllinen vanhushuoltosuhte tulee kasvamaan 27,7 prosentista 49,8 prosenttiin. (Schleutker 2013, 1.) "Vanhushuoltosuhte kuvaa vähintään 65-vuotiaiden lukumäärän suhdetta työikäiseen eli 15-64-vuotiaaseen väestöön. Mitä suurempi 65 vuotta täyttäneiden lukumäärä suhteessa nuorempiin on, sitä korkeampi vanhushuoltosuhteen arvo on." (Eläketurvakeskus 2023.)

Opinnäytetyön taustalla on MiCare-hanke, jossa Laurea Ammattikorkeakoulu on yhteistyökumppani. Opinnäytetyön suunnittelu toteutetaan hankkeen tarpeita silmällä pitäen. Opinnäytetyön tehtävänä on tuottaa lisätietoa ikäihmisten kokemuksista toisesta kulttuurista tulevista hoitotyön työntekijöistä. MiCare-hankeella on mahdollisuus hyödyntää tuloksia tulevissa koulutuksissa maahanmuuttajataustaisille hoitotyöntekijöille.

MiCare-hankkeessa kehitetään keinoja, joilla helpotetaan maahanmuuttajien integroitumista kohdemaahan, sopeutumista työn vaatimuksiin sekä ikääntyvien asennoitumista heihin hoitotyön tekijöinä. Hankkeessa tuotetaan uutta tietoa kulttuurien kohtaamisista ja ennakkoluuloista hoitotyössä. On selvää, että koulutuksella ja informaation lisäämisellä voidaan

vaikuttaa lopputulokseen ja viihtyvyyteen, joten opinnäytetyössä pyritään myös kartoittamaan keinoja mahdollisten ohjelmien kehittämisessä. (MiCare 2021.)

Sosiaali-, terveys-, ja kasvatustieteiden ammattijärjestö Tehyn mukaan Suomi tarvitsee kansainvälistä ja osaavaa työvoimaa hyvinvointivaltion palveluiden ja rahoituksen turvaamista varten. Maahanmuuton tukemisen lisäksi Suomessa jo asuvien maahanmuuttajien työllistymistä sosiaali-, ja terveysalalle tulee tukea. (Rytönen & Sillanpää 2020.)

Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata ikääntyneiden kokemuksia eri kulttuurien kohtaamisista ympärivuorokautisen palveluasumisen yksikössä. Tavoitteena on tuottaa uutta tietoa ja uusia näkökulmia, joita MiCare-hanke voi hyödyntää maahanmuuttajaisille suunnatuissa koulutuksissa. Kirjoitimme aiheesta aiemmin tehtyyn tutkimukseen pohjautuvan teoriaosuuden. Haastattelujen avulla tuotamme lisätietoa ikääntyneiden kulttuuriin liittyvistä kokemuksista ja näkemyksistä. Opinnäytetyö on tärkeä sekä ikääntyvien ihmisten että toisesta kulttuurista tulevien hoitotyöntekijöiden kannalta. Kuten johdannossa todetaan, ikääntyvien määrä suhteessa työtätekevään väestöön tulee kasvamaan tulevina vuosikymmeninä eikä alalle riitä työvoima. Maahanmuuttoperäinen työvoima hoitoalalla tulee lisääntymään. Tutkitun tiedon avulla parannetaan ikäihmisten hoidon laatua ja samalla tuetaan maahanmuuttajien sosiaalista ja ammatillista integraatiota hoiva-alalla. (MiCare 2021).

2 Teoria

2.1 Ikääntyneiden kulttuurisuus

Kulttuuri on tärkeää jokaiselle meistä. Vanhusten hoidon monimuotoisuudesta on tulossa yhä tärkeämpää sekä asukkaille että heitä hoitavalle henkilökunnalle. Erilaiset kulttuuriset odotukset ja kielimuurit saattavat aiheuttaa väärinkäsityksiä sekä asukkaiden ja heidän omaistensa tyytymättömyyttä. Tämä voi vaikuttaa asukkaiden elämänlaatuun sekä hoitoon. (Rawson 2019.) Kulttuurisen osaamisen kehittäminen on elämänmittainen prosessi. Sen tavoitteena on arvostaa ja kunnioittaa muita osoittaen myötätuntoa sekä välittämistä. (Myllykangas & Saarnio 2022.)

Kulttuuri sekä kielellinen monimuotoisuus vanhusten hoidossa on perusihmisoikeus. Ikääntyneiden hoidon tulee olla ihmisarvoista ja kunnioittavaa. Kulttuuria, identiteettiä sekä monimuotoisuutta arvostetaan ja kaikki asukkaat voivat tehdä tietoon perustuvia valintoja saamastaan hoidosta ja palveluista. (Rawson 2019.)

Henkilöstö tarvitsee jatkuvaa kulttuurisen osaamisen koulutusta asianmukaisen ja tukevan hoidon tarjoamiseksi. Ikääntyneiden hoidon on oltava reagoivaa, osallistavaa ja herkkää ihmisen kulttuurille, kielelle sekä hengellisille tarpeille. On tärkeää, että hoitokodit ymmärtävät nämä tarpeet. Useilla hoitokotien asukkaista on muistisairaus, johon liittyy kielen ja kognition heikkeneminen, jolloin kommunikointi voi olla vaikeampaa. (Rawson 2019.)

Tietoisuus ikätoverinsa kulttuurista ja kielestä voi auttaa asukkaita rakentamaan suhteita toisiinsa, perheeseen ja henkilökuntaan. Erilaiset kulttuuriset odotukset ja kielimuurit voivat aiheuttaa väärinkäsityksiä sekä asukkaiden ja perheiden tyytymättömyyttä. Tämä voi vaikuttaa asukkaiden hoitoon ja elämänlaatuun. (Rawson 2019.)

Sosiaali- ja terveydenhuollon alalla on vuosia ollut vaikeuksia saada riittävän paljon henkilökuntaa terveyskeskuksiin ja sairaaloihin. Eräänä ratkaisuna tähän on ajateltu olevan ulkomaa-laisten palkkaaminen osaksi terveydenhuoltohenkilöstöä. Suomessa tarvitaan lisää tutkimuksia koskien terveydenhuollon monikulttuurisuutta, sillä yhteiskuntamme kehittyä koko ajan yhä kansainvälisemmäksi. (Hyvärinen, Metsälä, Koivula & Kaunonen 2017, 4.)

Hoitotyössä puhutaan kulttuurisesta kompetenssista. Termi tarkoittaa ihmisen taitoa ja osaamista toimia monikulttuurisissa toimintaympäristöissä. Kulttuuriseen kompetenssiin liittyy kiinteästi erilaisuuden hyväksyminen ja huomioiminen. (Abdelhamid, Juntunen & Koskinen 2009, 32.) Kulttuurista kompetenssia ei pidetä ihmisen luontaisena ominaisuutena, tyypillisempää on kokea vieraisiin kulttuureihin rinnastettava erilaisuus uhkaavana ja pelottavana. Tämä inhimillinen taipumus eli etnosentrismi tarkoittaa ihmisen ensisijaista taipumusta arvioida maailmaa oman kulttuurin näkökulmasta. Kulttuurisessa kompetenssissa etnosentrismi ei hallitse hoitoalan työntekijän näkökulmaa, vaan tarkoittaa laaja-alaista herkkyyttä erilaisuuden kohtaamiselle työympäristössä sekä pyrkimystä yhteisesti hyväksytyihin kompromisseihin konfliktitilanteissa. Dialogin syntyminen kulttuurisen kompetenssin näkökulmasta tarkoittaa, että molemmilla kulttuurisilla näkökulmilla on mahdollisuus tulla kuulluiksi; tavoitteena on kompromissi, joka ei usein löydy hetkessä. (Abdelhamid ym. 2009, 33-35.) Yhteisiksi teemoiksi on tunnistettu seuraavat asiat kulttuurisen osaamisen viitekehyksissä: tietoisuus ihmisten monimuotoisuudesta, kyky huolehtia yksilöistä, tuomitsematon avoimuus kaikille sekä kulttuurisen osaamisen parantaminen jatkuvana elinikäisenä prosessina (Repo, Vahlberg, Salminen, Papadopoulus & Leino-Kilpi, 2017).

Kulttuurinen osaaminen ikääntyneiden hoitotyössä on yksilöllistä hoitotyön suunnittelua. Sen edellytyksenä on ikääntyneen henkilön uskomusten, arvojen, tapojen ja elämänhistorian arvostaminen sekä tunteminen. Hoitajien kulttuurista osaamista voidaan edistää vahvistamalla hoitotyöntekijöiden asenteita sekä tietoja ja taitoja. Jotta kulttuurista osaamista voitaisiin hyödyntää monipuolisesti, tulee terveydenhuollon myös taata hoitajille tarpeeksi aikaa yksilöllisen hoitotyön toteuttamiseen. (Myllykangas & Saarnio 2022.)

Kulttuurisen monimuotoisuuden osalta voidaan tarkastella hyvinkin arkipäiväisiä asioita, kuten millaisen aamupalan syö mieluiten, millaisen musiikkimaun omaa tai millaisissa vaatteissa viihtyy. Myös esimerkiksi se, kuinka määrittelee perheen, millainen on rooli omassa perheessä tai antaako ammatin määritellä itseään ihmisenä. Miten käsittelee ja kohtaa epäonnistumisia tai ilon hetkiä. Nämä sekä monet muut asiat koemme kaikki eri tavalla, ja ne ovat myös eri tavalla meille tärkeitä. (Myllykangas & Saarnio 2022.)

Kunkin yksilön oma ja ainutlaatuinen kulttuuri on tärkeää nähdä kokonaisuutena. Tämä ihmisten ja ikäpolvien monimuotoisuus koostuu erilaisista sosiaalisesti välitetyistä käyttäytymismalleista, taiteesta, arvoista, tavoista, uskomuksista, elämäntyylyistä sekä ajatuksista. Nämä ominaisuudet muokkaavat ihmisten ja ihmiskunnan maailmankuvaa ja päätöksentekoa. (Myllykangas & Saarnio 2022.)

Ikääntymisen kannalta tärkeitä kulttuurisidonnaisia käsityksiä ovat käsitykset terveydestä, sairaudesta, kuolemasta, hyvästä elämästä sekä hyvästä vanhuudesta. Tarkasteltaessa ikääntymistä kulttuurisidonnaisesta näkökulmasta, on huomionarvoista, onko ikääntynyt kasvanut ja elänyt elämäänsä yksilö-, ja autonomiakeskeisessä kulttuurissa, vai yhteisölliskollektiivisessa kulttuurissa. Yksilö-, ja autonomiakeskeisiin kulttuureihin liitetään tärkeiksi arvoiksi autonomia, aktiivisuus, omatoimisuus ja tuottavuus. Yhteisöllis-kollektiivisissa kulttuureissa tärkeinä arvoina pidetään usein uskontoa, perhettä ja yhteisöllisyyttä. (Hartikainen 2016, 19.)

Maahanmuuttajataustaiset hoitajat ovat tutkimusten mukaan kertoneet hoitotyön olevan uudessa kulttuurissa erilaista kuin heidän kotimaassaan. Merkittävimpiä eroja koettiin olevan siinä, miten heidän odotettiin toimivan hoitajina, mikä heidän roolinsa oli suhteessa potilasiin ja heidän omaisiinsa. Myös kielivaikeudet aiheuttivat stressiä sekä epäonnistumisen tunteita. (Hartikainen 2016, 25.) Tehyn tekemän maahanmuuttajien työelämään integroitumiseen liittyvän selvityksen mukaan 89 % vastaajista tunnisti tilanteita ja seikkoja, jotka hankaloittivat potilaiden ja maahanmuuttajataustaisten työntekijöiden kohtaamisia. Kulttuuritekiäjät ja kielitaito nousivat haasteiksi; kielitaito ja ennakkoluulot aiheuttivat ongelmia muistisairaiden ja iäkkäiden potilaiden kohtaamisessa. Maahanmuuttajataustaisten myönteinen palvelusenne koettiin kuitenkin positiivisena seikkana. (Tehy 2012, 28-29.)

2.2 Kielen merkitys

Kieli on ihmiselle sekä ajattelun että kommunikaation väline. Kielen avulla ihminen tulee tietoiseksi itsestään. Sen avulla muodostuvat omat ajatukset ja käsitykset, ja sen avulla ihminen kommunikoi muiden ihmisten kanssa. Kielen avulla rakentuu myös oma yhteinen kulttuurimme. Samoin ajattelumme kehittyy kielen avulla. Ajatusten perustelu on helpointa omalla äidinkielellä. Äidinkielellä meillä on myös herkin kielivaisto eli sillä osaamme tulkita ja esittää kielen sävyjä ja vivahteita. Äidinkieli on jokaiselle myös henkilökohtaisesti merkityksellinen. (Kotimaisten kielten tutkimusk...1998.)

Äidinkieli on myös perusta muiden kielten oppimiselle. Ihmisellä tosin voi olla kaksikin äidinkieltä ja molemmat voivat olla hänelle yhtä merkityksellisiä ja tehokkaita ajattelun ja kanssakäymisen välineitä. Samoin kuin käyttäytyminen, myös kieli on sosiaalinen ilmiö. Se ei ole muuttumaton ja pysyvä, vaan vaihtelevainen ja muuttuva. Kielen ymmärtäminen perustuu siihen, että meillä on yhteinen sopimus sen rakenteista, merkityksistä sekä vuorovaikutuksen muodoista. Kieli säilyttää ja kuljettaa yhteistä kulttuuriperintöämme. Kielen sanotaan olevan kansakunnan muisti. (Kotimaisten kielten tutkimusk...1998.)

Toisaalta äidinkieltä voidaan pitää myös vain välineenä ja saatetaan unohtaa se merkitys, joka sillä on puhujansa persoonallisuuden ja identiteetin kannalta, kuin myös koko kieliyhteisön ja kansakunnan identiteetinkin kannalta. Omasta kielestä saatu tieto vahvistaa yksilön identiteettiä. Samoin se myös lisää kielen arvostusta. Tällaista tietoa on vaikkapa tietoa kielen sukulaisuussuhteista, rakenteellisista ominaispiirteistä, sanaston iästä ja alkuperästä sekä henkilön- ja paikannimien perinteestä. (Kotimaisten kielten tutkimusk...1998.)

Asuminen ikääntyneiden hoitolaitoksessa voi saada jotkut ikääntyneet tuntemaan itsensä voimattomiksi. Kielellinen ja kulttuurinen monimuotoisuus saattavat entisestään lisätä voimattomuuden tunnetta. Viestintä, toveruus sekä henkilökunnan tunteminen yksilöinä ovat tärkeitä asioita ikääntyville. Myös kielellä on erityisen tärkeä merkitys ikääntyneiden fyysisen terveyden sekä hyvinvoinnin kannalta. (Rawson 2019.)

Positiivinen työetiikka, periksiantamattomuus sekä motivaatio uusien asioiden opettelussa auttoivat tutkimuksien mukaan maahanmuuttajahoitajia sopeutumaan uuteen kotimaahan ja sen kulttuuriin. Kieli sekä kommunikaatiohaasteet, muut kulttuurien eroavaisuudet, tuen ja kunnollisen perehdytyksen puute, epätasa-arvo sekä muut eroavaisuudet hoitotyön käytänteissä taas koettiin sopeutumista heikentävänä tekijänä. Tutkija Xu on havainnut tutkimuksissaan neljä teemaa, jotka koskettivat Aasian maista tulleita maahanmuuttajahoitajia. Nämä olivat kommunikaatiohaasteet, kulttuurierot, hoitokäytänteiden eroavaisuudet, marginalisatio sekä syrjintä. (Hartikainen 2016, 25.) Me kaikki ansaitsemme kulttuurillisesti kompetenttia hoitoa, myös suomalaiset ikääntyneet potilaat ja asiakkaat, joita maahanmuuttajahoitajat hoitavat. Hoitotyö on kulttuurisidonnaista varsinkin silloin, kun ollaan tekemisissä

ikäntyneiden tai kuolevien asiakkaiden kanssa ja mahdollisesti osallistutaan heidän saattohoitoonsa. Vanhustenhoitokeskus tai hoivakoti on usein ikääntyvien viimeinen koti, joten heidän kodissaan tulisi toimia heidän kulttuurinsa mukaisesti. Tällaista hoitoa myös maahanmuuttajahoitajien tulisi kyetä heille antamaan. (Hartikainen 2016, 22-23.)

Olemme kaikki yksilöitä, joten onnistuneen hoitotyön perustana on huomioida erilaiset tarpeet ja erot ihmisten välillä. Omia arvoja ei tule unohtaa, mutta on huomioitava, että asiakkaan arvot, uskomukset ja vakaumukset voivat olla hyvin erilaisia. Mitä paremmin tuntee kulttuuria, historiaa ja tapoja, sitä paremmin pystyy huomioimaan näitä yksilöllisiä tarpeita. Tutkimuksissa on osoitettu, että ikääntyneet arvostavat ennen kaikkea sitä, että hoitajalla on aikaa kuunnella heitä ja sitä kautta muodostaa yhteys. Kuulluksi tuleminen luo myös turvallisuutta asiakkaalle ja erilaisten tarpeiden havaitseminen on näin helpompaa. Keskusteluyhteyden kautta pystyy myös luomaan aidon vuorovaikutuksen, joka mahdollistaa molemminpuolisen oppimisen ja helpottaa hoitotyötä. (Myllykangas & Saarnio 2022.) Anne Mäntynen, Sanna Tapiokasken ja Sari Pietikäisen tekemä etnografinen tutkimus osoittaa ikääntyneiden hoivokotiasukkaiden haastatteluiden perusteella ikääntyneillä olevan nykyistä suurempi tarve enemmän keskustelulle ja kuulluksi tulemiselle. Tutkimuksessa havaittiin erään haastattelun perusteella, että yhden asukkaan toive yhteisistä keskusteluista kohdistuu erityisesti hoitajiin, ei niinkään muihin asukkaisiin. (Mäntynen, Tapiokaski & Pietilä 2018, 134.) Tutkimukseen osallistuneiden asukkaiden toiveet vuorovaikutuksesta liittyivät oman viihtymisen lisäämiseen, arjen jakamiseen sekä omaan identiteettiin ja historiaan (Mäntynen ym. 2018, 135). Kaikkea ei tule sietää, eivätkä kaikki yksilölliset tarpeet ole toteutettavissa. Kulttuurinen osaaminen vaatii erityisesti halua ja herkkyyttä ymmärtää erilaisuutta ja osoittaa myötätuntoa erilaisissa ympäristöissä. (Myllykangas & Saarnio 2022.)

2.3 Etiikka ja luotettavuus

Erilaiset etiikan teoriat toimivat eettisen pohdinnan apuna. Teorioiden avulla voidaan pohtia, onko teko oikein vai väärin. Yleensä näiden teorioiden avulla arvioidaan yksilöä, mutta joskus myös yhteisöä tai yritystä. (Peda 2023.)

Opinnäytetyön luotettavuus sekä tutkimustulosten uskottavuus edellyttävät sitä, että siinä noudatetaan aina hyvää tieteellistä käytäntöä. Jokaiselle tutkijalle sekä tiedeyhteisölle kuuluu vastuu hyvän tieteellisen käytännön noudattamisesta. (Helsingin yliopisto 2022.) Opinnäytetyössä tulee saada tietoon perustuva suostumus haastatteluihin osallistuvilta. Tällä pyritään estämään haastatteluihin osallistuvien manipulointi ja varmistetaan, että haastateltavat vastaavat kysymyksiin vapaaehtoisesti ilman johdattelua. Kaikki oleellinen tieto on kerrottava ja myös selitettävä opinnäytetyön tavoitteet. Tämä on tärkeää, koska tutkittava yleensä luottaa

hänelle annettuun tietoon, jonka vuoksi tutkijan on ajateltava myös haastateltavan etua. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Haastattelemamme henkilöt ovat ikääntyneitä. Tämän vuoksi oli erityisen tärkeää varmistua siitä, ettei yksittäisen haastateltavan muistisairaus ollut edennyt niin pitkälle, että häneltä ei olisi ollut mahdollista saada luotettavaa suostumusta haastattelun toteuttamiselle. Ennen haastatteluja varmistimme tämän toteutumisen. Lisäksi kävimme jokaisen haastateltavan kanssa läpi, mistä opinnäytetyössämme on kyse ja miksi sen teemme sekä keitä olemme. Lisäksi keskustelimme yksikön johtajan kanssa siitä, keitä asukkaita oli eettisesti järkevää haastatella.

Tutkimusetiikalla kuvataan tutkimustoiminnan eettisyyttä, vastuullisuutta sekä oikeiden toimintatapojen edistämistä ja noudattamista. Tutkimuksen uskottavuuteen vaikuttavat mm. tutkijan eettiset ratkaisut. Rehellisyys, huolellisuus, tarkkuus, muiden tutkimustöiden arvostus ja huomioiminen sekä hyvän tieteellisen käytännön noudattaminen luovat uskottavuutta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 150-151.) Opinnäytetyömme osalta huolehdimme eettisten ratkaisujen onnistumisen osalta erityisesti siitä, että lähdeviittaukset-, ja merkinnät on tehty oikein sekä huolellisesti.

3 Toteutus

3.1 Menetelmä

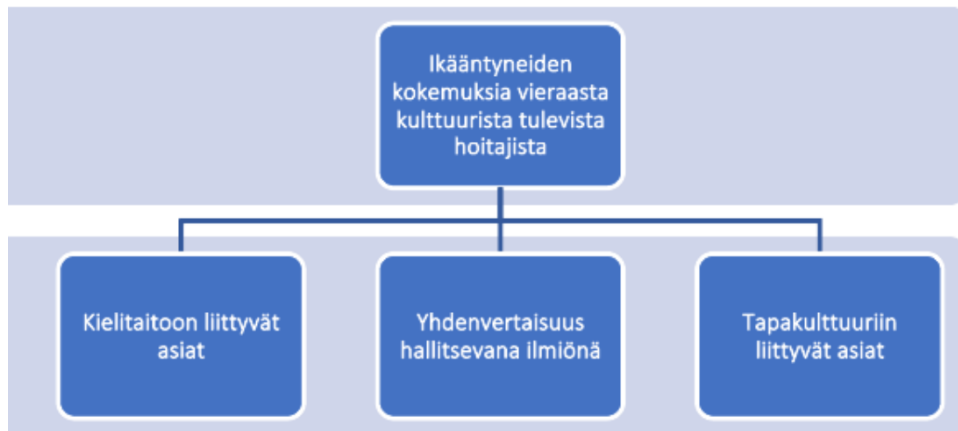
Opinnäytetyömme teoriaosuudessa tarkastelimme aiheesta aiemmin tehtyä tutkimusta, näkökulmia ja päätelmiä. Käsitteiden ja teorioiden avulla muodostimme kokonaiskuvan, jossa lähtökohtana oli aiheesta tehty aikaisempi tutkimus. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 155.) Teoriapohja on laadullisen tutkimuksen perusta ja teoreettinen viitekehys määrittää, minkälainen aineisto kannattaa kerätä. Opinnäytetyömme teoriaosuus määrittä, minkälaiset kysymykset haastatteluihin valikoituivat. Teoriaosuudessa painottuivat äidinkielen merkitys, kulttuurinen kompetenssi sekä tapakulttuuri. Varsinaisen aineiston keräsimme haastattelemalla ikääntyneitä tehostetun palveluasumisyksikön asukkaita. Haastattelemalla ikääntyneitä henkilöitä, tuotimme opinnäytetyössämme uutta tietoa ikääntyneiden näkemyksistä ja kokemuksista toisesta kulttuurista tulevan hoitajan kohtaamisessa. Tavoitteenamme oli haastattelujen avulla selvittää, liittyvätkö yleisimmät haasteet ikääntyneen ja toisesta kulttuurista tulevan hoitoalan ammattilaisen välisessä vuorovaikutuksessa esimerkiksi kielitaitoon, kulttuuriin ja etnisiin ennakkoluuloihin tai tapakulttuuriin liittyviin eroavaisuuksiin.

Haastattelun tärkein päämäärä on saada mahdollisimman tarkasti tietoa halutusta asiasta. Erilaisia haastattelun tyyppejä ovat lomake-, teema-, ja syvähaastattelut. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 74.) Hyödynsimme opinnäytetyössämme puolistrukturoitua haastattelua, joka on avoimuudessaan lähellä syvähaastattelua. Puolistrukturoidussa haastattelussa on makukysymys, esitetäänkö kaikki kysymykset jokaiselle haastateltavalle, käytetäänkö kysymysten osalta samaa järjestystä ja pitääkö sanamuotojen olla kaikkien haastattelujen osalta samat. Etenimme puolistrukturoidulle haastattelulle ominaisesti etukäteen mietittyjen teemojen mukaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75.) Haastatteluiden teemoiksi valikoituvat kielitaito ja tapakulttuuri. Etukäteen valitut teemat perustuvat tutkimuksen viitekehukseen, eli aiempaan tutkimukseen (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75). Etenimme kaikkien haastateltavien osalta teemojen mukaisesti, mutta joitain kysymyksiä muotoiltiin uudelleen tilanteen mukaan. Lisäksi haastateltavan vastauksen perusteella esitimme jatkokysymyksiä, joita ei välttämättä ollut alkupe- räisessä haastattelurungossa. Jotta pääsimme tavoitteeseemme saada mahdollisimman paljon tietoa haluamastamme aiheesta, haastattelurunkomme oli melko joustava. Haastateltavat pu- huivat vapaasti ja pysyivät hyvin aiheessa, yhtä haastattelua lukuun ottamatta, jonka aineis- ton jätimme pois analyysistä.

3.2 Aineiston keruu ja luokittelu

Opinnäytetyötä varten haastattelimme viittä ikääntynyttä henkilöä, jotka asuvat tehostetun palvelun yksikössä Uudellamaalla. Litteroimme sekä analysoimme neljän haastattelun tulokset, sillä yhden henkilön osalta ei olisi ollut eettisesti oikein hyödyntää haastattelun tuloksia pitkälle edenneen muistisairauden takia. Haastatteluaineistoa kertyi yhteensä 36 minuuttia ja litterointia 9 sivua. Lähdimme toteuttamaan sisällönanalyysia induktiivisella eli aineistolähtöi- sellä lähestymistavalla. Induktiivisessa sisällönanalyysissa on keskeistä, että tutkija itse tuot- ta aineiston luokittelun aineistoonsa perustuen (Elo, Kajula, Kääriäinen & Tohmola 2022, 218). Sisällönanalyysin tavoitteena on kuvata tutkimusmateriaali pelkistetysti, tiivistetysti ja yleisesti. Tätä tavoitetta varten laaditaan luokat tai kategoriat, joissa kuvataan tarkastelun kohteena olevaa aihetta ja ilmiötä. (Elo ym. 2022, 216.) Käytyämme litteroidun aineiston huolellisesti läpi ja perehdyttyämme induktiivisen sisällönanalyysin teoriaan, ryhdyimme kir- joittamaan luokittelutaulukkoa, jonka avulla saimme havainnollistettua haastatteluaineis- tomme keskeisimpiä teemoja ja tuloksia.

4 Tulokset

Kuvio 1: Tulokset pelkistetyssä muodossa

4.1 Tulosten luokittelu

Luokittelutaulukkoon valikoituivat ala-, ylä-, ja pääluokat sekä ylin luokka. Ylin luokka tiivistää tutkimuskysymyksen opinnäytetyön aiheesta, johon alemmat luokat vastaavat. Nimesimme ylimmän luokan otsikolla “Ikääntyneiden kokemuksia vieraasta kulttuurista tulevista hoitajista”. Pääluokkia olivat “Kielitaitoon liittyvät asiat”, “Tapakulttuuriin liittyvät asiat” sekä “Yhdenvertaisuus hallitsevana ilmiönä”. Koska kielitaito ja sen merkitys korostuivat selkeästi haastatteluaineistossamme, muodostui tämän pääluokan alle kaksi yläluokkaa. Kaksi yläluokkaa olivat “Kielitaitoon liittyvät mahdollisuudet” ja “Kielitaitoon liittyvät haasteet”. Yläluokat valikoituivat siksi, että kielitaitoon liittyi haastatteluaineiston perusteella selkeästi sekä mahdollisuuksia että haasteita. Kielitaidon alaluokat jakoutuivat näiden kahden yläluokan alle sen perusteella, nähdäänkö kielitaidossa haasteita vai mahdollisuuksia. Alaluokissa tiivistetään, mitä nämä haasteet ja mahdollisuudet ovat.

4.2 Kielitaitoon liittyvät asiat

Haastateltavat kokivat suurimman osan kommunikaatiohaasteista johtuvan kielitaidon puutteesta. Tulosten perusteella oli selkeästi nähtävissä, että osa haastatelluista piti ulkomaalais- taustaisten suomen kielen taidon puutetta ongelmallisena, kun taas osalle sillä ei ollut niin suurta merkitystä. Kielen nähtiin olevan erittäin suuri osa hyvää vuorovaikutusta ja yksi haastateltavista kuvaili asukkaan ja työntekijän välisen yhteisen kielen olevan “kaiken A ja O”. Ongelmat, jotka liittyivät yhteisen kielen puutteeseen, tulivat haastateltavien mukaan esiin yllättäen. Kysyessämme eräältä haastateltavalta, miten vieraskielisten hoitajien ja ikääntyneiden välistä vuorovaikutusta voitaisiin parantaa, hän vastasi *”Emmä oikein tiedä, tulkki olisi hyvä. Monta kertaa pääsee paljon helpommalla, kun pääsee kielessä yhteen”*. Osa haastateltavista koki, että ilman yhteistä kieltä syntyi helposti väärinkäsityksiä. Eräällä haastateltavalla oli myös käsitys siitä, että kaikki toisesta kulttuurista tulevat eivät edes halua oppia kieltä; *”No en mä tiedä, jotkut on oppineet aika hyvin suomen kieltä. Mutta sitten on heitä, jotka ei, musta tuntuu että ei halukaan ymmärtää. Tai sitten eivät vain osaa.*

Oli kuitenkin merkittävää, että osa haastatelluista ikääntyneistä kokivat vain välttävänkin kielitaidon riittävän; *”Suomea pitäis sillain välttävästi osata. Ei muuten tuu mitään”*. Asukkaan kysymyksiin ja tarpeisiin tulisi osata vastata suomen kielellä, mutta välttävä kielitaito riittää ja kieli kehittyy työssä, kun sitä vain käytetään. Toinen haasteltava kuvasi välttävän kielitaidon riittämistä seuraavasti: *”..sitten ne puhuu sillä lailla sen verran kun pystyvät lausumaan suomenkieliset sanat, niin että minä ymmärrän ja kuulen, kun mä olen huonokuuloinen. Ihan positiivista kokemusta on”*. Kyky vastata asukkaiden tarpeisiin koettiin riittävänä kielitaidon osalta ja luotettiin, että vieraskielisten hoitajien kielitaito paranee työtä tehdessä; *”Käyttää vain sitä kieltä, eikä solkota sitten englantia. Kun mä en oikein hyvin osaa, kyllä mä vähän jotain osaan mutta en kunnolla”*.

Osa haastatelluista ei pitänyt toisesta kulttuurista tulevien työntekijöiden kielitaidon puutetta haasteena vaan he näkivät asian siitä näkökulmasta, että kieltä käytetään niin paljon kuin osataan. Vähäsanaisuus ja pelkistäminen eivät haitanneet ja yhteisten kielen puuttuessa elekieli ja tukiviittomat autoivat kommunikaatiossa. Eräs haastatelluista koki, että ikääntyneet asukkaat itse toimivat vieraskielisten suomen kielen opettajina; *”Minä voin välillä suomentaa. Minä en oo hiljaa. Mä olen niitä, jotka aina höpöttää”*.

4.3 Tapakulttuuriin liittyvät asiat

Tapakulttuurin osalta oli merkittävää, että haastatelluilla oli vain positiivisia kokemuksia toista kulttuuria edustavien työntekijöiden tavoista toimia ja työskennellä. Toisesta kulttuurista tulevien avoimuus nähtiin hyvänä asiana, hyvänä vastapainona suomalaisten sulkeutuneisuudelle; *“Se on ihana, että he ovat aika avoimia olleet. Kertoneet omasta perheestä ja kuinka monta lasta heillä on. Ja kysyneet minulta montako minulla on ja miten olen pärjännyt heidän kanssa”*. Vastakohta suomalaiseen kulttuuriin liittyen tuli esiin myös seuraavasti: *“Me suomalaisethan olemme aika sulkeutuvia verrattuna heihin”*, sekä *“Sitä mä vaan kun me suomalaiset ollaan aika synkkämielisiä monta kertaa, mutta vaikka niillä on paljon vaikeampaa niin silti ne osaa olla iloisia”*. Eroavuuksia siis havaittiin jonkin verran valtaväestön kulttuurin ja toisen kulttuurin välillä, mutta nämä nähtiin positiivisena vuorovaikutuksen kanalta. Lisäksi toisesta kulttuurista tulevien työntekijöiden utttera työote ja näkemys siitä, että he *“tarttuvat tuumasta toimeen”* nähtiin hyvinä ominaisuuksina; *“Semmoinen asia on, että he on niinkun työhön niinkun ettei tarvii niinkun jos sanoo et mee sinne ja tee sitä, he lähtee heti tekemään”*. Erään haastatellun mukaan toisesta kulttuurista tulevien työntekijöiden iloisuus ja kiitollisuus siitä, että on päässyt Suomeen töihin, näkyi heidän työotteessaan.

4.4 Yhdenvertaisuus hallitsevana ilmiönä

Haastatteluiden perusteella ikääntyneet näkivät toisesta kulttuurista tulevat hoitajat yhdenvertaisina suomalaisiin nähden. Haastatellut kuvaavat saaneensa hyvää hoitoa vieraskielisiltä työntekijöiltä ja ettei heidän antamassaan hoidossa tai hoivassa ole valittamista. Erään haastatellun sanoin; *“En ole huomannut mitään eroavuuksia. Kaikki ollaan samassa veneessä”*, sekä *“Pitää vain samanarvoisina kaikkia”*. Hoitaja nähtiin ennen kaikkea hoitajana, ei oman kulttuurinsa edustajana: *“Hoitaja on hoitaja”*. Erään haastateltavan mukaan hänellä ei ollut mitään ulkomaalaisia vastaan ja ulkomaalaisten työntekijöiden kanssa pitää tulla toimeen; *“Pakkohan tännekin kun otetaan näitä ulkolaisia, heidän kanssa pitää pärjätä”*. Kysyessämme haastateltavalta, minkälaisia kohtaamisia ja kokemuksia hänellä oli ollut toisesta kulttuurista tulevien hoitajien kanssa, hän vastasi *“Ihan normaaleja. He ovat normaaleja ihmisiä. Ja niihin pitää tutustua”*.

5 Pohdinta

Noudatimme opinnäytetyötä tehdessämme eettisesti hyväksytyjä toimintatapoja. Koska tutkimusmenetelmänämme oli haastattelu, oli meidän tärkeä varmistua haastateltavien vapaaehtoisesta osallistumisesta haastatteluihin. Tätä varten laadimme vapaamuotoisen kirjallisen suostumuslomakkeen, jossa kävimme läpi opinnäytetyön tarkoituksen ja tavoitteen sekä varmistimme, että haastateltavat ovat saaneet riittävästi tietoa tähän haastatteluun liittyen. Suostumuslomakkeessa oli myös maininta haastateltavan oikeudesta keskeyttää haastattelu koska tahansa. Lisäksi esittelimme itsemme. Eettisestä näkökulmasta katsoen opinnäytetyötä tehdessä oli erittäin merkittävää ja huolellisuutta vaativaa se, että haastateltavamme asuvat ympärivuorokautisessa palveluyksikössä, jossa usealla asukkaalla on diagnosoitu muistisairaus. Pohtiessamme, keitä on järkevää haastatella, oli tämä seikka erityisesti etiikan kannalta tärkeää muistaa ja otimme tämän huomioon. Ei olisi ollut eettisesti oikein haastatella henkilöitä, joiden muistisairaus on edennyt jo pitkälle. Yksikön johtaja oli valikoinut muutamia haastateltavia valmiiksi ja haastattelimme yhteensä viittä asukasta. Päätimme kuitenkin juuri tähän eettiseen seikkaan liittyen jättää yhden haastattelun litteroimatta ja analysoimatta. Neljän muun haastattelun tulokset olivat eettisestä näkökulmasta hyväksyttäviä analysoitavaksi opinnäytetyötä varten.

Haastatellessamme ikääntyneitä henkilöitä, oli tärkeää artikuloida selkeästi ja esittää yksinkertaisia, riittävän lyhyitä kysymyksiä. Myös tämän kannalta puolistrukturoitu haastattelu palveli opinnäytetyötämme parhaiten, sillä kysymyksiä ei aina ollut mahdollista esittää siinä muodossa, kuin olimme alun perin ajatelleet. Kysymyksiä piti välillä muokata ymmärrettävimmiksi ja usein haastateltavan vastaus antoi hedelmällisen pohjan jatkokysymykselle, mitä ei välttämättä ollut suunniteltu haastattelurunkoon. Ikääntyneille haastateltaville oli myös tärkeää antaa riittävän paljon aikaa kysymyksen työstämiseen ja vastauksen pohdintaan. Yleisesti rento ja kiireetön ilmapiiri tilanteessa oli tärkeä haastattelun onnistumisen kannalta. Myös teoriaosuudessa hyvän tieteellisen käytännön noudattaminen nousi tärkeäksi. Kirjoitimme teoriaosuutta tieteellisesti hyväksyttäviin lähteisiin pohjautuen ja teimme lähdeviitaukset alusta alkaen huolellisesti ja ohjeistuksen mukaan. Emme käyttäneet teoriaosassa suoria lainauksia, johdannossa on yksi suora lainaus.

Haastattelujen tulosten perusteella kielitaito ja kyky kommunikoida kielen kautta osoittautuivat erittäin merkittäviksi sekä aiheesta tehdyn aikaisemman tutkimuksen, että haastatteluaineistomme perusteella. Haastatteluiden perusteella kielen nähdään olevan erittäin merkittävä osa vuorovaikutusta. Kieli sekä muut kommunikaatiohaasteet vaikeuttavat toisesta kulttuurista tulevien hoitajien sopeutumista uuteen kotimaahan ja sen kulttuuriin. (Hartikainen 2016, 25). Erään haastateltavamme mukaan, kielitaidon puutteeseen liittyvät ongelmat tulivat esiin yllättäen arkipäiväisissä tilanteissa. Tilanteet voivat tuottaa ikääntyneille turhautumisen sekä voimattomuuden tunteita. Myös Helen Rawson on todennut artikkelissaan, että

kielellinen ja kulttuurinen monimuotoisuus saattaa lisätä voimattomuuden tunnetta. (Rawson 2019). Kielen merkityksen korostuminen ikääntyneen ja hoitotyötä tekevän välisessä vuorovaikutuksessa on ymmärrettävää, sillä myös aiemman tutkimuksen mukaan kieli toimii sekä ajattelun että kommunikaation välineenä. Lisäksi kieli on sosiaalinen ilmiö. Sen avulla muodostuvat omat ajatukset ja käsitykset. Kielen kautta ihminen tulee tietoiseksi itsestään. Myös yhteinen kulttuuri ja ajattelu kehittyvät kielen avulla. (Kotimaisten kielten tutkimusk...1998.)

Haastateltavat kokivat, että vieraskielisten hoitajien motivoituminen suomen kielen oppimiseen on tärkeää. Kielitaidon merkitys liittyy selkeästi isompaan kokonaisuuteen, jossa ikääntyneillä on nykyistä suurempi tarve keskusteluille ja kuulluksi tulemiselle (Mäntynen ym. 2018, 134). Mäntynen ym. tekemän etnografisen tutkimuksen mukaan ikääntyneiden asukkaiden toiveet yhteisistä keskusteluista kohdistuvat erityisesti hoitajiin (Mäntynen ym. 2018, 135). Myös Myllykangas ja Saarnio ovat tutkimuksissaan osoittaneet, että ikääntyneille on tärkeää, että hoitajilla on aikaa kuunnella heitä ja sitä kautta muodostaa yhteys. Kuulluksi tuleminen luo myös turvallisuutta asiakkaalle ja auttaa hoitajaa ymmärtämään paremmin hänen tarpeitaan. (Myllykangas & Saarnio 2022.) Tästä voidaan päätellä, että syvemmät keskustelut vaativat sujuvaa kielitaitoa, mutta omasta haastatteluaineistostamme kävi ilmi, että välttävään kielitaito riittää. Täytyy vain uskaltaa alkaa käyttämään kieltä rohkeasti. Kielitaito nähtiin tärkeänä, mutta etenkin työuran alussa välttävää taito koettiin riittävänä.

Haastatteluiden tuloksista voidaan päätellä, että välttävä suomen kielen taito ja tämän ansiosta kyky vastata asukkaan tarpeisiin olivat kielen osalta tärkeintä. Tämä ei välttämättä silti sulje pois laajemman vuorovaikutuksen tarvetta ikääntyneiden kohdalla. Haastatteluistamme ilmi käyneiden seikkojen perusteella vuorovaikutus nähtiin puhuttua kieltä laajempaan ilmiönä. Elekieltä ja viittomia voitiin käyttää osana kommunikaatiota, eivätkä haastateltavat nähneet tätä ongelmallisena. Itse kielen oppiminen nähtiin myös selkeästi osana hoitajan ja ikääntyneen välistä vuorovaikutusta ja näin osana päivittäistä kommunikaatiota.

Haastattelujen tulosten perusteella oli nähtävissä, että ikääntyneillä ei ollut negatiivisia kokemuksia toisesta kulttuurista tulevien työntekijöiden tapakulttuurista. Toisesta kulttuurista tulevat työntekijät koettiin avoimina, iloisina sekä työtä uuterasti tekevinä. Eroavaisuuksia havaittiin jonkin verran valtaväestön ja vieraan kulttuurin välillä, mutta nämä nähtiin positiivisena vuorovaikutuksen kannalta. Toisesta kulttuurista tulevat koettiin uterina työntekijöinä, joilla on reipas työote. Tarkasteltaessa näitä tapakulttuuriin liittyviä tuloksia kulttuurisen kompetenssin näkökulmasta, voidaan todeta, että kulttuurinen kompetenssi toteutuu ikääntyneen ja toisesta kulttuurista tulevan työntekijän välillä. Kulttuuriseen kompetenssiin liittyy erilaisuuden hyväksyminen ja huomioiminen. (Abdelhamid ym. 2009, 32). Koska ikääntyneet ovat selkeästi tyytyväisiä toisesta kulttuurista tulevien työntekijöiden tarjoamaan hoitoon, voidaan päätellä, että toista kulttuuria edustavat työntekijät kunnioittavat

suomalaisten ikääntyneiden kulttuuria. Myös ikääntyneet hyväksyvät toisesta kulttuurista tulevien työntekijöiden kulttuurisen erilaisuuden.

Haastateltavamme olivat pääosin vahvasti sitä mieltä, että suomalaiset ja toisesta kulttuurista tulevat hoitajat olivat lähtökohtaisesti yhtä päteviä hoitamaan heitä. Toinen kulttuuri ei tuonut mukanaan negatiivisia asioita, kielitaidon puute näyttäytyi ainoana ongelmana. Haastatellut ikääntyneet kokivat saaneensa hyvää hoitoa toisesta kulttuurista tulevilta työntekijöiltä eikä valittamisen aiheita löytynyt. Hoitaja nähtiin ennen kaikkea hoitajana, ei oman kulttuurinsa edustajana.

Haastattelujen tuloksissa on merkittävää, että vieraskieliset hoitajat nähtiin yhdenvertaisina, eikä toiseen kulttuuriin liittyvistä toimintatavoista ollut huonoa sanottavaa. Tehyn vuonna 2012 tehdyn selvityksen mukaan suurimmat haasteet toisesta kulttuurista tulevien hoitajien ja iäkkäiden sekä muistisairaiden välisessä vuorovaikutuksessa liittyivät kielellisiin ja kulttuuriin ennakkoluuloihin ja haasteisiin. (Tehy 2012, 28-29). Koska Tehyn selvitys on tehty 11 vuotta sitten, on hyvinkin mahdollista, että tämänkaltaiset ennakkoluulot ovat vähentyneet huomattavasti iäkkäiden kohdalla. Haastatellut iäkkäät kokivat toisesta kulttuurista tulevat työntekijät selkeästi yhdenvertaisina suomalaisiin työntekijöihin nähden, eikä nykyhetkessä ole enää erikoista se, että hoivakodeissa työskentelee myös toista kulttuuria edustavia työntekijöitä. Tulosten perusteella on huomattavissa, että haastateltavat ikääntyneet tiedostavat tämänhetkisen hoitoalan työvoimapulan ja tarpeen työperäiselle maahanmuutolle.

MiCare-hankeella on mahdollisuus hyödyntää opinnäytetyömme tuloksia tulevaisuuden koulutuksissa, joita järjestetään hoito-, ja hoiva-alalle hakeutuville maahanmuuttajille. Kielitaidon merkitys on kiistaton ja suomen kielen oppimiseen on järkevää panostaa koulutuksissa. Kieltä opitaan erityisesti työssä ja kieltä kannattaa käyttää alusta alkaen rohkeasti. Opinnäytetyömme tuloksiin pohjautuen, on kuitenkin tärkeää myös painottaa maahanmuuttajataustaisille tuleville hoitajille heidän oikeuttaan olla oma itsensä ja toteuttaa hoitotyötä myös omasta kulttuuristaan käsin. Haastattelutulosten perusteella ikääntyneet arvostavat maahanmuuttajataustaisia hoitoalan työntekijöitä ja oma kulttuuri nähdään mielellään osana myös heidän työidentiteettiään. Kokonaisuudessaan opinnäytetyömme tulosten perusteella maahanmuuttajataustaiset työntekijät nähdään luonnollisena osana suomalaista hoivakotiympäristöä.

6 Lähteet

Painetut

Abdelhamid, P., Juntunen, A., Koskinen, L. 2010. Monikulttuurinen hoitotyö. Porvoo: WSOYPro Oy.

Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. 4. uudistettu painos. Tampere: Osuuskunta, vastapaino.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5. uud. laitos. Helsinki: Tammi.

Sähköiset

Elo, S., Kajula, O., Kääriäinen, M., Tohmola, A. 2022. Laadullisen sisällönanalyysin vaiheet ja eteneminen. Viitattu 29.3.2023. [Laadullisen sisällönanalyysin_.pdf](#)

Eläketurvakeskus. Elinajanodote ja huoltosuhde. Viitattu 28.1.2023. <https://www.etk.fi/tyo-ja-elakkeet-ulkomailla/kansainvalista-vertailutietoa/elakeiat/elinajanodote-ja-huoltosuhde/>

Hartikainen, J. 2016. Maahanmuuttajahoitajien perehdyttäminen vanhustenhoitotyössä. Toimintatutkimus vanhustenkeskuksessa pääkaupunkiseudulla. Viitattu 1.3.2023. https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/17022/urn_isbn_978-952-61-2246-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Helsingin yliopisto 2022. Etiikka. Viitattu 26.1.2023. <https://www.helsinki.fi/fi/tutkimus/vas-tuullinen-tiede/tutkimusetiikka>

Hyvärinen, N. Metsälä, J. Koivula, M. & Kaunonen, M. 2017. Maahanmuuttajasairaanhoitajien kokemuksia sopeutumisesta työhön ja työyhteisöihin. Tutkiva hoitotyö. Viitattu 2.3.2023. <https://www.emagz-fi.nelli.laurea.fi/reader/issue/10228/177292/5>

Koivuniemi, S. (Toim.) Maahanmuuttajataustainen koulutettu hoitohenkilöstö sosiaali-, ja terveydenhuollon työyhteisöissä. 2012. Tehy ry. Viitattu 4.3.2023. https://www.tehy.fi/fi/system/files/mfiles/julkaisu/2012/2012_b_1_maahanmuuttajataustainen_koulutettu_hoitohenkilosto_id_28.pdf

Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen kielipoliittinen ohjelma 1998. Viitattu 13.3.2023. https://www.kotus.fi/files/3087/Kotimaisten_kielten_tutkimuskeskuksen_kielipoliittinen_ohjelma.pdf

Kuntaliitto, 2019. Väestörakenne. Viitattu 7.2.2023. <https://www.kuntaliitto.fi/tietotuotteet-ja-palvelut/analyysit-ja-tietoaineistot/kuntakuvaajat/vaesto>

Kylmä, J., Vehviläinen-Julkunen, K., Lähdevirta, J. 2003. Laadullinen terveystutkimus - mitä, miten ja miksi? Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim. Viitattu 29.1.2023. <https://www.duodecimlehti.fi/duo93495>

MiCare, 2021. Maahanmuuttajien ammatillisen ja sosiaalisen integraation tukeminen hoiva-alalla. Viitattu 22.1.2023. <https://www.micareproject.eu/?lang=fi>

- Myllykangas, K. Saarnio, R. 2022. Kulttuurisesti taitava hoitaja huomioi ikääntyneen yksilöllisyyden. Viitattu 1.2.2022. <https://oamk.fi/oamkjournal/2022/kulttuurisesti-taitava-hoitaja-huomioi-ikaantyneen-yksilollisyyden/>
- Mäntynen, A., Tapionkaski, S., Pietikäinen, S. 2018. Kielikäsitykset vanhustyössä - asukkaiden, hoitajien ja esimiesten käsityksiä hyvästä vuorovaikutuksesta ja kielenkäytöstä. Viitattu 16.3.2023. <https://journal.fi/pk/article/view/77383/38503?acceptCookies=1>
- Rawson, H. 2019. Nursing homes for all: why aged care needs to reflect multicultural Australia. Viitattu 7.2.2023. <https://theconversation.com/nursing-homes-for-all-why-aged-care-needs-to-reflect-multicultural-australia-123373>
- Repo, H., Vahlberg, T., Salminen, L., Papadopoulus, I., Leino-Kilpi, H. 2017. The Cultural Competence of Graduating Nursing Students. SAGE Journals; Journal of Transcultural Nursing. Viitattu 6.4.2023.
- Rytkönen, M., Sillanpää, K. 2020. Tehyn näkemyksiä työperäisestä maahanmuutosta. Viitattu 8.2.2023. https://www.tehy.fi/fi/system/files/mfiles/muu_dokumentti/tehy_nakemyksia_tyoperaisesta_maahanmuutosta_id_14243.pdf
- Saaranen-Kauppinen, A. Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Viitattu 1.2.2023. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_1_2.html
- Schleutker, E. 2013. Väestön ikääntyminen ja hyvinvointivaltio -Mitä vaihtoehtoja meillä on? Viitattu 28.1.2023. <https://core.ac.uk/download/pdf/18618613.pdf>
- WHO, 2023. Ageing and health. Viitattu 29.1.2023. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ageing-and-health>

Kuviot

Kuvio 1: Tulokset pelkistetyssä muodossa	9

Liitteet

Liite 1: Suostumuslomake	19
Liite 2: Haastattelukysymykset	20
Liite 3: Key Results	21
Liite 4: Analyysitaulukko.....	22
Liite 5: Työelämän palaute opinnäytetyöstä	23

Liite 1: Suostumuslomake

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa ikääntyneiden henkilöiden kokemuksia vieraasta kulttuurista tulevien hoitajien osallistumisesta heidän hoitoonsa. Aineisto opinnäytetyöhön kerätään avoimilla haastatteluilla. Opinnäytetyön tuloksia voidaan hyödyntää MiCare-hankkeen järjestämissä koulutuksissa maahanmuuttajille.

Olen osallistumassa avoimeen haastatteluun. Olen saanut riittävästi tietoa, miksi haastattelu tehdään. Olen ymmärtänyt, että osallistuminen on vapaaehtoista ja osallistun haastatteluun vapaaehtoisesti.

Voin keskeyttää osallistumisen haastatteluun koska tahansa.

Paikka ja aika _____

Allekirjoitus ja nimenselvennys _____

Liite 2: Haastattelukysymykset

1. Minkälaisia tapakulttuuriin liittyviä eroavaisuuksia olette kokeneet vieraaseen kulttuuriin kuuluvan hoitajan hoitaessa teitä?
2. Minkälaisia tuntemuksia nämä herättävät?
3. Mitä hyviä ja huonoja puolia eroavaisuuksien välillä on?
4. Minkälaisia kokemuksia teillä on kohtaamisista, joissa hoitajan äidinkieli on jokin muu kuin suomi?
5. Tuleeko teille mieleen keinoja, joilla vuorovaikutusta voidaan parantaa?

Liite 3: Key Results

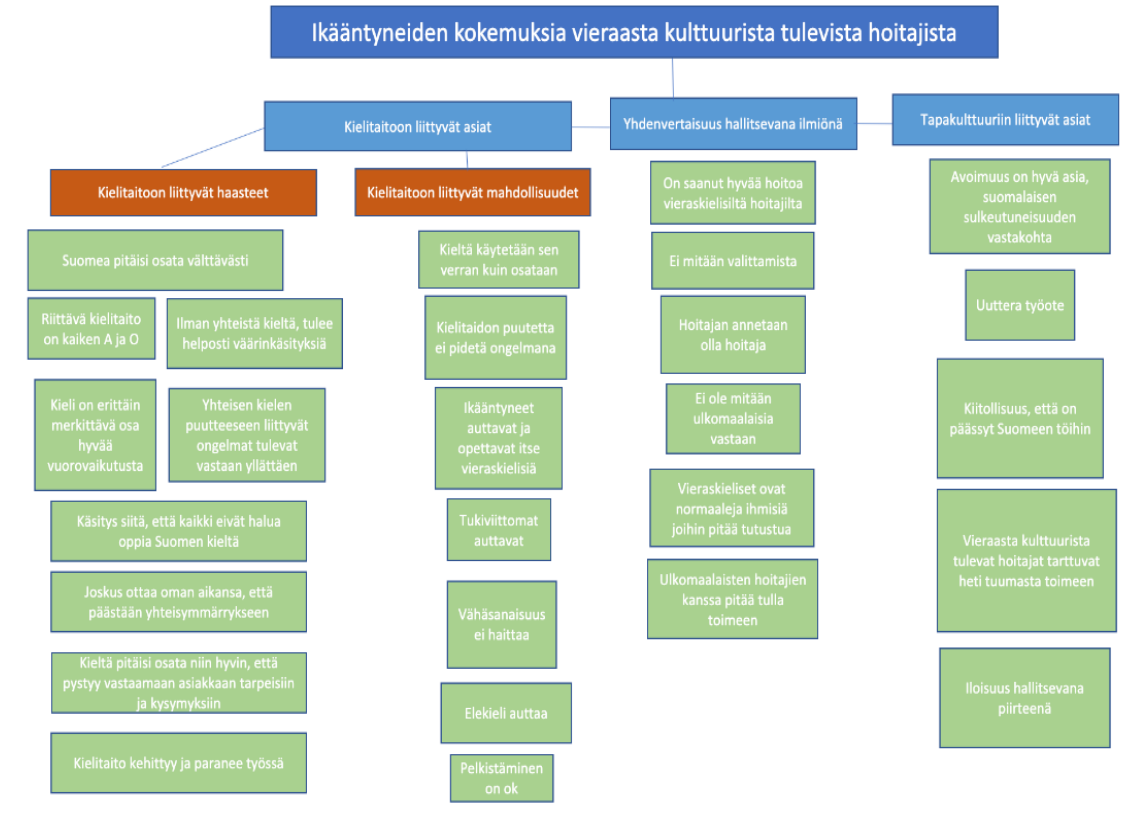
As a method, we used a semi-structured interview in the Thesis. We interviewed five older people at a nursing home in Southern Finland and analyzed four of them. There were recognized three main themes in analysis which were language skills, issues related to cultural habits and equality as a dominant phenomenon.

The interviewees felt that most of the communication challenges were due to lack of Finnish language skills. According to the results, it was remarkable that some of the interviewees found the lack of Finnish language skills problematic while the others did not find it significant. Problems related to lack of Finnish language skills were emerged unexpectedly in daily life. It was significant that some of the interviewees taught that even passable Finnish language skill was sufficient especially in the beginning of career. Also, non-verbalic communication was seen as one of the solutions to the lack of common language.

Interviewees had only positive experiences of cultural habits of employees from different cultures. The openness of those from another culture was seen as a good thing. Furthermore, the interviewees experienced employees from different culture as persons with good working attitude. According to one interviewee, the cheerfulness and gratitude of employees from another culture for being able to work in Finland was reflected in their approach to work. Some differences were observed between the cultures, but these were seen as positive in terms of interaction.

Based on the interviews, older people saw employees from another culture as equal to Finnish employees. The interviewees described that they have received good care from the foreign employees and that there were not complaints about the care they provide. As a conclusion, a meaning of Finnish language skill is the most important issue which emerged according to the interviews. That should be considered also in future trainings for immigrants and encourage employees from different culture to use the Finnish language as much as possible. It is also important to encourage employees from different culture to be themselves and emphasize their own personality also from cultural perspective.

Liite 4: Analyysitaulukko

Liite 5: Työelämän palaute opinnäytetyöstä

AMMATTIKORKEAKOULU
University of Applied Sciences

Työelämän palaute

Hyvä työelämän edustaja

Kiitos, että tarjositte Laurea-ammattikorkeakoulun opiskelijalle/opiskelijoille mahdollisuuden tehdä opinnäytetyö yrityksenne/organisaatioonne. Työelämän kehittäminen on tärkeä osa opinnäytetöidemme arvioinnissa. Pyydämmekin näkemystänne.

Yrityksen/organisaation nimi	MiCare-hanke / yhteistyössä Laurea AMK
Työelämän edustajan/Arvioijan nimi ja tehtävänimike	Elina Pajakoski, asiantuntija
Opinnäytetyön ohjaaja yrityksessä/organisaatiossa	Elina Pajakoski
Opinnäytetyön tekijä/t	Ida Mänttari ja Maiju Suomi
Miten yrityksenne/organisaationne hyödyntää tehtyä opinnäytetyötä?	
Opinnäytetyön tulokset tulevat hankkeen internetsivuille. Niitä voidaan jatkossa käyttää hankkeessa kehitetyn koulutuksen kehittämisessä sekä mahdollisten tulevien jatkohankkeiden yhteydessä.	
Mitä uutta ja/tai odottamatonta tuli esille opinnäytetyöprosessin aikana tai tuloksissa?	

Suoraan ikääntyneiltä tulevan kokemukset toisesta kulttuurista olevan hoitajan kohtaamisesta ovat arvokasta tietoa hankkeelle ja mahdolliselle jatkohankkeelle.

Miten kuvailisitte yhteistyötä opinnäytetyöntekijän/-tekijöiden kanssa?

Yhteistyö on ollut sujuvaa ja opiskelijat ovat pysyneet hienosti aikataulussa. He ovat noudattaneet pyyntöjä sovitusti.

Haluaisitteko jatkossakin tarjota opiskelijoillemme opinnäytetyön aiheita tai harjoittelupaikkoja?

Miten haluaisitte kehittää yrityksenne/organisaationne ja Laurea-ammattikorkeakoulun yhteistyötä?

Mahdollisessa jatkohankkeessa voisi olla tarvetta opinnäytetöille.

Paikka ja päivämäärä

Lohja 5.6.23

Työelämän edustajan/arvioijan allekirjoitus	
Nimenselvennys	Elina Pajakoski
Voitte palauttaa lomakkeen myös ilman allekirjoitusta sähköpostilla joko suoraan koulun ohjaajalle tai opinnäytetyöntekijälle, joka välittää viestin ohjaajalleen siten, että viestiketjusta näkyy allekirjoittajan sähköpostiosoite.	